

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะ
  - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
  - 5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ต่อแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยจำแนกตามสถานะภาพและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 3,277 คน ซึ่งจำแนกตามขนาดของโรงเรียนออกเป็น 3 ระดับ คือ ขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คน ขึ้นไป) จำนวน 1,848 คน ขนาดกลาง (นักเรียน 121 - 300 คน) จำนวน 1,079 คน และขนาดเล็ก (นักเรียน 120 คน ลงมา) จำนวน 350 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดตัวอย่างจากจำนวนประชากรซึ่งเป็นผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ ที่ครอบคลุมกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติของโรงเรียน ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและ ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่น โดยวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยทดสอบด้วย t -test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งผลปรากฏว่าแบบสอบถามผ่านเกณฑ์ทั้ง 60 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนก t -test อยู่ระหว่าง 2.343 ถึง 9.053 และหาความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .9813

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสนทนาแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนต่อแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียนแล้วประสบผลสำเร็จ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

3.2 ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 เพื่อประสานงานและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวนทั้งสิ้น 345 ฉบับ ได้รับคืนมา 345 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่(Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

4.2 วิเคราะห์สภาพการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมรายด้านและรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการเปรียบเทียบแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร จำแนกตามสถานภาพ ระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน ใช้สถิติ t -test จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ระหว่าง ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ถ้าพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe' Method)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน ปรากฏดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียน ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันแต่ผู้บริหารมีความคิดว่ามี การปฏิบัติในระดับมากกว่าครูผู้สอนทุกด้าน

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่าทุกขนาดมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า โรงเรียนแต่ละแห่งจะมีโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่และชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยจะส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียนทุกระดับ ทุกช่วงชั้น ส่วนกิจกรรมด้านการเกษตรแบบผสมผสานจะส่งเสริมให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และ 3 เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานการทำงาน และให้เห็นความสำคัญ

ของการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกรไทยที่สืบทอดกันมานาน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชุมนุม ลูกเสือเนตรนารี และยุวภาษา เพื่อฝึกระเบียบวินัย การมีจิตอาสา และการยอมรับคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมทุกอย่างที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะสำเร็จได้ จะต้องมีการดำเนินการดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักและให้ความสำคัญ กำหนดแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิสัยทัศน์หรือนโยบายของโรงเรียน แล้วแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาของโรงเรียนและชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงาน /โครงการและแผนปฏิบัติการภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานในชุมชนและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐ และเอกชน ผู้บริหารต้องติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนต้องมีการประชาสัมพันธ์แนวคิดและเผยแพร่ผลงานที่โรงเรียนได้ดำเนินการให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้รับทราบ

ครูผู้สอนจะเป็นตัวจักรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม เข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นในสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องเสียสละและทุ่มเทเวลาเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนตระหนักและมองเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ให้มีความสนุกสนาน ความอบอุ่นและความศรัทธาระหว่างครูกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล นอกจากนี้ตัวครูเองจะต้องมีความรอบคอบและระมัดระวัง โดยใช้สติปัญญาในการทำงานและการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนจะต้องให้ความสำคัญร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนสนับสนุนงบประมาณและส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนจะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน มีความรักความสามัคคี ประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยความขยัน อดทน สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์การทำงานที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้นักเรียน ได้ซึมซับและเห็นคุณค่าจนเกิดความรักและศรัทธาในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

นักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและเหมาะสมกับศักยภาพของตนเองด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร มีวินัย มีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้รักสามัคคี ใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด สืบสานศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ มีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง มีภูมิคุ้มกันที่ดีพร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 2 ผลของการวิจัย อภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้บริหารเป็นคนรับนโยบายมาปฏิบัติโดยตรงย่อมมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดี ซึ่งผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานต่าง ๆ และมีการติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แล้วนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 8 (2551, ก-ค) วิจัยเรื่อง การนำพระราชดำริสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 1 - 12 และกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จคือ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความเข้าใจหลักคิด หลักปฏิบัติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความตั้งใจจริง มีการประสานงานเพื่อปฏิบัติงานเป็นทีม 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนมีการพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ครูจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ของตนเอง กรรมการ โรงเรียนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียนและในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน และประการสำคัญโรงเรียนได้รับความร่วมมือ และช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานทางราชการและหน่วยงานภาคเอกชน ทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุน ทั้งยังสอดคล้องกับ สนัน สุขเหลือ (2547, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ด้านการประเมินผลตรวจสอบ และด้านการแก้ไขปรับปรุง อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารจำแนกตามระดับช่วงชั้น และประสบการณ์ ทั้งรายด้านและรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่าทุกขนาดมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนในแต่ละขนาดมีบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน รวมทั้งประสบการณ์ของผู้บริหารและครูผู้สอนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันออกไป ทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ชาติ (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็น โรงเรียนขนาดกลาง มีพื้นที่ระหว่าง 21 – 30 ไร่ มีพื้นที่และแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร มีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และการวางแผนด้านงานวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากปัญหาการดำเนินงาน โดยสภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน โครงการและด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ยกเว้นด้านการวางแผนงานวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหาในระดับน้อย โรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ปกครองเห็นความสำคัญ และสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

3. แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ทุกโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน และมีโครงการที่สอดคล้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนได้จัดเป็นประจำอยู่แล้ว โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญ กำหนดเป็นนโยบายสำคัญ และบรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ที่ต้องนำมาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ มีการออกคำสั่ง แต่งตั้งและมอบหมายงานที่ชัดเจน ติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เพื่อคอยแนะนำ และเป็นกำลังใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการประชาสัมพันธ์ ติดตาม ประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่น ครูผู้สอนจะต้องได้รับการอบรมพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับวัย วุฒิภาวะ ประสบการณ์ และสภาพความเป็นอยู่ของชีวิตนักเรียน มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักความพอประมาณ ไม่มากหรือน้อยเกินไป รู้จักคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันตนเอง บนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติงานจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทย คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน สนับสนุนงบประมาณในส่วนที่โรงเรียนจะต้องใช้ดำเนินงานที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและบริการแหล่งเรียนรู้ แปลงสาริตการเกษตร การปลูกสัตว์ ภูมิปัญญา ตลอดจนสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในท้องถิ่น นักเรียนต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักประมาณตน รู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมที่อยู่อาศัย ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อุดม ขยันหมั่นเพียร มีสติปัญญา มีวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาดา นันทะไชย (2549, 13 – 22) กล่าวถึงแนวทางในการจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษา ว่าต้องจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับบุคลากรและมีการกำหนดแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน กำหนดเป็นนโยบายในการปฏิบัติให้ชัดเจน พร้อมทั้งมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และยังคงสอดคล้องกับ พิศน ริชเตชานนท์ (2550, 3) กล่าวว่า แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหาร ต้องนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการจัดการสถานศึกษา โดยประสานกับทุกภาคส่วนในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และสภาพแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

การปลูกฝังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เด็กและเยาวชนไทยผ่านระบบการศึกษา เป็นมิติใหม่ที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรปล่อยให้ เป็นเพียงกระแสแค่ชั่วระยะหนึ่งแล้วเลือนหายไป สิ่งที่ต้องทำควบคู่กัน ไปคือ การสร้างจิตสำนึกร่วม ในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา อันจะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ควรจัดให้มีการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ผู้บริหารและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนของผู้บริหาร ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง โดยผู้นิเทศควรเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ สามารถอธิบาย และตอบคำถามแก่ผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและประสบผลสำเร็จ

1.3 โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และรับทราบอย่างทั่วถึง ควรเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียน ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตอื่น ๆ

2.2 ควรทำการศึกษาแนวทางส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร โดยมีตัวแปรอื่น เช่น ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์การทำงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการทำงานของโรงเรียน และการนำแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียน ในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากร ไปใช้กับทุกโรงเรียน